

Tarvo Vaarmets, PhD

ELUMÕNUST JA RAHAJANUST

Kuidas mõnus elu ja rikkus
enda juurde meelitada

Matile sinna ...
Naabrimehele, kes oli olemas.

Keeletoimetaja Helen Noormägi
Kujundus Kaspar Ehvest
Kaanekujundus Meelis Krošetskin
Illustratsioonid Priit Koppel
www.argokirjastus.ee

© Sõnasadu OÜ, 2024. Kõik õigused kaitstud
ISBN 978-9916-423-82-0
Trükitud Tallinna Raamatutrükikojas

SISUKORD

Sõna sisu ees	10
1. Oh, Taara, avita, too õnn õuele! <i>(Ela oma elu ise mõnusaks)</i>	14
2. Vabandust, kuhu suunda mu elu siis jääb? <i>(Määra oma elu prioriteedid)</i>	18
3. Aitäh! Aga kuidas ma täpsemalt kohale jõuan? <i>(Sea oma elu prioriteete teenivad eesmärgid)</i>	22
4. Ütle see üks asi, mis elu ilusaks teeb <i>(Hari ennast)</i>	27
5. Kaks ühe hoobiga: keha ja vaimu turgutaja <i>(Liiguta ikka ka)</i>	33
6. Kas on veel midagi põnevat? <i>(Söö terviseks)</i>	38
7. Muudkui lubavad, aga keegi ei aita <i>(Võta vastutus oma rahaasjade eest)</i>	47
8. Raha on kõikjal, see tuleb vaid enda kontole imeda <i>(Suurenda sissetulekuid)</i>	50
9. Näppude vahele võiks ka ikkagi midagi jääda <i>(Hoia tulud kuludest suuremad)</i>	55
10. Mustkunsti parimad palad: abrakadabraga rohkem raha <i>(Maksa sama asja eest vähem)</i>	60
11. Mis ma selle kõige eest vastu saan? <i>(Naudi oma raha)</i>	65

12.	Mõista, mõista, mis see on: lihtne plaan, suur kasu (<i>Eelarvesta natuke</i>)	70
13.	Aga palun, nii lihtne see rahahaldus ongi (<i>Kasuta mitut pangakontot</i>)	75
14.	Tahaks samal ajal nii rikastuda kui ka elumõnu suurendada (<i>Kasvata kulusid tuludest aeglasemalt</i>)	79
15.	Siht paika ja raha tuleb (<i>Püstita oma rahalised eesmärgid</i>)	84
16.	Töö hõbe, mõnulemine kuld (<i>Ära rüga nagu loom</i>)	90
17.	Mõnus on küll, aga võiks veelgi elumõnusam olla (<i>Vali sobiv kaaslane</i>)	94
18.	Oih, nüüd on sedapsi (<i>Tee teadlik lapseotsus</i>)	98
19.	Rahatargaks kooskasvamine (<i>Aruta rahaasju lähedastega avatult</i>)	107
20.	Äkki mõni trikk rahavaidluste vähendamiseks ka? (<i>Loo efektiivne rahasiüsteem</i>)	111
21.	Tahaks seda mugavust ju tasuta (<i>Kasuta püsi- ja otsekorraldusi</i>)	116
22.	Kõik on tore, aga elus juhtub ikka igasugu asju ... (<i>Valmistu ootamatusteks</i>)	120
23.	Suur üllatus: mitu pead on rohkem kui üks (<i>Haaku kaasmõtlejatega</i>)	128
24.	Üksinduse raviarstid, elumõnu arhitektid (<i>Panusta sõpradele</i>)	131

25. Ulata palun akulaadijat (<i>Tegele hobidega</i>)	135
26. Kuidas saaks nii, et riski ei ole, aga kasv on (<i>Raha (alles) hoidmiseks kasuta tähtajalisi hoiseid</i>)	140
27. Mida teha, kui endal jääb puudu? (<i>Mõttele laenamist läbi</i>)	145
28. Hea küll, rakendaks selle võõra raha siis elumõnu vankri ette (<i>Ära karda head laenu</i>)	149
29. Osta või üürida – eks selleski on küsimus (<i>Kodu ostmise või üürimise valik tee kaalutletult</i>)	155
30. Paha raha (<i>Karda halba laenu</i>)	160
31. Paneks panga sõbralisti (<i>Ole tubli rahakäituja</i>)	165
32. Mis see siis kõik kokku teeb? (<i>Koosta bilanss vähemalt kord aastas</i>)	170
33. Omas tempos on ikka kõige mõnusam tiksuda (<i>Aga võta rahulikult</i>)	175
34. Millal elumõnuga rahajanu kustutama hakata? (<i>Vähenda rahafookust õigel ajal</i>)	181
35. Kõik tahavad rahaliselt vabad olla, mina ikka ka! (<i>Rätsepmeisterdale endale sobiv rahaline vabadus</i>)	189
36. Appi, mis nüüd ikkagi valesti läks? (<i>Välgi halba rikkust</i>)	196
37. Siin on sulle veel üks kingitus: elumõnugraafik (<i>Temperantia est custos vitae!</i>)	201
Otsad kokku ja fookus elumõnule	208
Viidatud teadusuuringud	220

SÕNA SISU EES

Elu või raha? Puhka jalga ja proovi uuesti, eks. Elu ja raha! Juba parem. Loomulikult mõlemad! Mis küsimus see üldse on? Elu on mõnus elada, raha on mõnus lugeda. Ja kõik!

Sott,
tonn,
mill.

Kui hästi mängid, loed mingi hetk tuhandeid, nagu enne lugesid sadu, ja siis kümneid, sadu tuhandeid, nagu enne lugesid puhkuseni jäänud nädalaid. Mingi hetk avastad end aga rannal kokteili imedes mõtlemast, kas mul on pigem mill või juba kaks. Ja mis selle mõtteni jõudmiseks teha tuleb? Kindlasti ei ole vaja doktorikraadi rahanduses, kindlasti ei ole vaja järgida kõiki maailma rahatarkusi. Pigem on vaja järgida neid, mis päriselt elu muudavad. Neid, mida saad siit raamatust üles noppida.

STOPP!

Mäletad küll – ELU ja raha. Mis aga oleks, kui vaataks neid kahte koos (kuule, päriselt, kas neid eraldi vaadata on üldse kunagi mõistlik olnudki?). Selge see, et elu ja raha on risti-rästi hästi põimunud. Üheta ei ole teist.

Virelemine, vaesuses konutamine ei ole ju päris elu. Kehva tervisega, üksinda rahahunniku otsas istumine ei ole ka päris see elu. Mis siis on päris elu? Kestev mõnus enesetunne! Rahulolu iga päev! Rõõm elamisest, elu nautimine. Seega raha alla ja mõnus elu selle peale!

START!

Riiki sa ei juhi, neid otsuseid sina ei tee. Aga sa juhid ja elad oma enda elu. Sina ise saad seda kujundada just selliseks, nagu sa soovid. See raamat lükkabki sind jõuliselt mõnusama elu poole.

Paberil ja sõnades on kõik väga lihtne – mõnusaks eluks on vaja piiratud arv komponente. Tihti esinevad need komponendid aga eri aegadel. Ja vat see on probleem! Kuidas teha aga nii, et sulle olulised komponendid (ilmselt midagi sellist nagu raha, hea tervis, head suhted lähedastega, põnevad väljakutsed jms) oleksid kõik elu lõpuni ühel ajal olemas? Selleks tuleb teha raamatus toodud teadlikke valikuid ja läbimõeldud otsuseid ning nende harjal oma unistuste elu poole purjetada. Kohal olles aga nautida.

Raha saab raamatus omajagu tähelepanu, sest see on oluline. Raha olemasolu on kestva elumõnu eeldus, selge see. Rahaga on võimalik soovi korral aega justkui juurdegi osta ehk vabastada aega vähem või rohkem ebameeldivate tegevuste arvelt ja suunata see nautimisse. Raamatusse pikitud juhiseid järjepidevalt järgides on sul võimalik jõuda isegi selleni välja, et saad kogu oma aja üle ise otsustada, ise valida, mida oma ajaga teed

(näiteks kas ja kui palju tööle aega panustad). Seega, kui tingimata soovid – tere tulemast, rahaline vabadus!

Pean nüüd tõde tunnustama, et ka minu varasem elu oleks olnud mõnusam, kui oleksin raamatus käsitletavat teemad enda jaoks juba varem selgemalt lahti mõtestanud. Õnneks saad sina minu vigu vältida. Olen küll raamatus esitatud põhimõtteid suuresti kogu oma elu järginud, kuigi mitte alati teadlikult, mitte neid kõiki ja mitte ka nii, nagu see mulle endale kasulikum oleks olnud. Kindlasti ei ole ma ka alati õigeid valikuid teinud ehk minu vigade rivi on pikem, kui ma tahaksin.

Ilusa elu loomine, kestva elumõnuni jõudmine ongi muidugi protsess ja seda protsessi raamatu lühikesed peatükid kirjeldavadki. Need peatükid aitavad sul kestva elumõnuni tüürida aga kiiremini, kui minul see õnnestus.

Kirjutanud olen raamatu nii, et lõbuski oleks, sest nali käib mõnusa elu juurde. Lisaks päris elust inspireeritud peenele huumorile on igas peatükis tõsine, asjalik osa ja kolmanda tükina minu enda kogemusel põhinev eluline näide.

Raamat on piisavalt provokatiivne, mõnusalt sarkastiline, ent siiski lihtsas keeles, igasugu keeruliste valemite, teoreemide ja kahekordsete integraalideta! Üheaegselt nii kasulik teatmeteos kui ka lihtne ja lõbus lugemine.*

* Maaailma raputava saladusena avaldan ainult sulle, et algselt pidi siin olema „peldikulugemine“, ent see sõna soovitati mul ära muuta, kuna ei kõlavat üldsegi glamuurselt. Aga kui enne ukse avamist roosa lehv elegantselt pähe siduda? Kas siis, mu armsad retsensendid, võib ikkagi seal ka lugeda? Ah, muidugi! Seda raamatut on mõnus lugeda igal pool, ükskõik kus ja ükskõik mis asendis.

Tegelikult pean ikkagi rõõmsal meelel nentima, et mul oli ka abilisi. Raamatu teksti suunasid ja aitasid lihvida Triin Sigus, Teele Alas ja Kadi Saar. Aitäh, et võtsite aega ning leidsite tahtmist. Te oleksite saanud midagi muud teha, aga andsite selle aja mulle. Ma mõtlen teile ja soe laine uhub tänulikkuse sügavale südamesse.

Minu tänu kuulub iseenesestki mõista ka neile, kes raamatusse muulgi moel panustasid. Aitäh, karikaturist Priit Koppel! Teksti pikitud andekad originaalillustratsioonid liigutavad meelelahutuse seierit õiges suunas. Suur tänu teksti lihvimast, Helen Noormägi! Aitäh ilusa kujunduse eest, Kaspar Ehlvest, ja stiilse kaane eest, Meelis Krošetskin. Professionaalse ja meeldiva asjaajamise korraldas aga Lea Adamson ja kirjastus Argo. Kraaps ja aitäh! Ja muidugi suur-suur tänu toetavate sõnade eest, Roland Tokko, Marko Oolo ja Peep Vain.

Lõpuks oleme meie kõik, kogu kamp, aga ikkagi sinu teenistuses, lugeja. Aitäh, et loed!

Soovingi sulle, hea lugeja, kestvat elumõnu!

Tarvo Vaarmets, Phd

1.

OH, TAARA, AVITA, TOO ÕNN ÕUELE!

ELA OMA ELU ISE MÕNUSAKS

Mati saab riigilt nagu mingit pensioniraha ka. Riik teeb näo, nagu hooliks, Mati teeb näo, nagu usuks. Kartul, sibul, jõuludel mõni konserv – kõht on Matil täis ja katus pea kohal.

Mati elab küll räämas majas, ent see-eest hästi väljaarendatud ventilatsioonisüsteemiga. Kogu aeg on õhk värskel! Talvel võtab Mati kolm vatitekki peale ja hommikul viie ajal lükkab puud jälle pliidi alla. Mõne tunni pärast ongi juba soojem kui õues, no oma kümme kraadi ikka. Plussi!

Mati on omajagu reisinud ka, kaksteist aastat tagasi käis naabervallas ja tunamullu korra isegi Tallinnas. Kui Mati käest uurida, kuidas tal läheb, vastab ta käega lohakalt rapsates: „Äih mis ta's oo, ing oo sees!“ Mõnikord ta küll juurdleb, kuidas see nii on, et tema on vaene, aga Kase naabrimees on rikas. Ehitab uut maja ja puha. Mis see Kase-poiss siis teisiti teeb?

Eh, las olla, Mati võtab hoopis oma jalasõõridega käitava liikurmehhanismi ja paneb poe poole ajama. Talle meeldib poe taga hängata. Pensionipäev ikkagi.

Kui sa just kangesti ei taha, ära ole Mati! Tee paremini, ela oma unistuste kodus – soojas – ja kasuta aega nii, nagu paremaks pead. Käi reisimas, millal ja kus tahad. Külasta kontserte, teatrit, tegele hobidega, mängi tennist, kui meeldib. Arenda end, veeda lähedastega mõnusalt aega. Naudi elu. Ela nii, et mõnus oleks. Virelemine on ajakulu, elumõnu on ajatulu!

Raha aitab unistuste elu loomisele kaasa. Vat kus ütles! Rahast on abi nii keerulistel kui ka mõnusatel aegadel. Ühtviisi kulub see marjaks ära nii teisipäeval kui ka laupäeval. Pole kahtlust, et raha paneb elurattad käima ja pakub kestva elumõnu võimalust!

Hea küll, sa usud, eks. Aga mingil aukudest ehitatud külavaheteel ei viitsi küll ju rahaaida poole kakerdada. Tahaks ikka laksti mööda siledat kiirteed kohal olla, lapaka põhja vajutada. Seega, palun kohe üks Jaagu pott (ingl *jackpot*)! Hiljemalt hommikuks. Õhtul võib veel küll vaesena magama minna, aga olgu nii, et hommikul tõuseb sest samast voodist juba miljonär! Lotoga nii käib.

Palju õnne, see on mõte! Ainult et rohkemat siin polegi, sest Jaak on kitside kuningas, ta ei anna sulle oma potti, tavaliselt isegi mitte sotti. Olgu, sul on õigus: poti endale krahmamise tõenäosus on siiski olemas – umbes null. Sellele julgustavale tõenäosusele vaatamata võiks aga igaks juhuks ikkagi ka plaan B olla. Näiteks miks mitte Eesti presidendiks hakata. Saaks suure palga saatel lossis elada ja Rüütli kombel

pidutseda.* Kõlab päris hästi ja võrreldes mõne vähegi suurema loto peavõiduga on see ka palju reaalsem!

Raha on mõnusaks eluks vaja. Nii raha kui ka mõnusa eluni jõudmiseks on aga mõistlik ikkagi teadlikult ja järjepidevalt eesmärkide poole liikuda, mitte Jaagule või kellelegi teisele loota. Kindlalt tegutsedes jõuad mõistliku ajaga soovitud eluni.

- **Kas ja mis sinul mõnusast elust puudu jääb?**

~ KOGEMUSLUGU ~

Üheksakümne kaheksanda aasta suvel koos Olku ja Lindaga vängelt lõhnavat silo turbasõnnikuga kattes mõtlesin, et Olku ja Linda moodi ei taha küll elada. Nemad olid välimuse järgi pensionieelikud või juba pensioniealised, aga sobrasid labidaga ikka veel selles aromaatses substantsis.

Olku ja Linda olid seega umbes viiekümne aastaga jõudnud nagu niuhti kooliõpilase tasemele. Mõelda, kuhu nad saja aastaga veel jõuda võiks! Kogemus oli meie tiimis muidugi igati vajalik, seda ei saa eitada. No nii esimesel töötunnil. Selle ajaga sain isegi mina aru, et silole peale laotatud kile tuli ette antud materjaliteaduse tippsaavutusega (turvas ja sõnnik pidid olema

* Huvi korral loe neist peovõimalustest täpsemalt siit: „Lapsed pidasid Kadriorus joomapidusid“ (18.01.2006). Delfi. <https://www.delfi.ee/artikkel/12034447/lapsed-pidasid-kadriorus-joomapidusid> (02.01.2024).

suvalises proportsioonis) katta. Veel enam, isegi piisava praktika jõudsin tunniga ära teha.

Igal juhul oli ses töökoosluses minu jaoks midagi vildakat ja mõtlemapanevat. „Kuidas teha nii, et ma viiekümne aasta pärast ei peaks enam siloaukudele sõnnikut puristama?“ mõtlesin. Vastus oli muidugi ilmselge. Mul oli vaja oskusi, mille eest palju rohkem makstakse.

Õnneks olin sel ajal veel väga noor ehk mul oli oma väärtuse suurendamiseks aega ning osaliselt tänu Lindale ja Olkule ka kõvasti motivatsiooni. Ma küll ei teadnud veel, kes minust saab, millisel erialal tegutsema hakkab, aga sain siiski aru, et enda täiendamine tasub ära. Nii hakkasin järgnenud aastate jooksul endale kui rahamagnetile teadmiste ja oskustega võimsust juurde kruttima. Praegu võin öelda, et see plaan on hästi töötanud. Täna ma sõnnikut enam ei viska.

Õnneks saangi nüüd tänu omandatud teadmistele ja oskustele ning järjepidevale rahatargale käitumisele oma aja sisu ise valida ja sõnniku asemel näiteks nalja visata.